

ЗАКОН

за кредитиране на студенти и докторанти

Глава първа ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 1. Този закон урежда условията и реда за кредитирането на студенти и докторанти, което се осъществява с държавна финансова подкрепа.

Чл. 2. Целта на закона е да се подобрят условията за достъп до висше образование и за споделяне на разходите за обучение между държавата и студентите и докторантите.

Чл. 3. (1) Държавната финансова подкрепа е предназначена за:

1. еднократно намаляване на кредитното задължение (главницата и/или лихвата) при отпускането на заема;
2. обезпечаване на част от кредитното задължение;
3. погасяване на кредитното задължение или на част от него при настъпване на условията, предвидени в този закон.

(2) Средствата за държавната финансова подкрепа се определят ежегодно със закона за държавния бюджет за съответната година и се планират чрез бюджета на Министерството на образованието и науката.

(3) Годишният размер на държавната финансова подкрепа по ал. 1, т. 1 се разпределя по висшите училища и научните организации пропорционално на броя на студентите и докторантите в редовна форма на обучение.

(4) Неусвоените средства по ал. 3 могат да се преразпределят по висшите училища и научните организации в зависимост от броя на студентите и докторантите, кандидатстващи за заем.

Чл. 4. (1) Право да кандидатстват за заем с държавна финансова подкрепа имат студенти и докторанти, които:

1. са български граждани и не са навършили 35 години;
2. се обучават в редовна форма за придобиване на образователно-квалификационна или образователна и научна степен в държавните висши училища и научни организации на Република България;
3. не получават стипендии по реда на Закона за висшето образование;

4. не са приети за обучение съгласно чл. 21, ал. 2 и 4 от Закона за висшето образование;

5. не са ползвали заем по този закон за придобиване на равностойна образователно-квалификационна или образователна и научна степен.

(2) Право да кандидатстват за заем с държавна финансова подкрепа имат студенти, които имат успех, не по-нисък от “Добър (4)” от предходната година на обучение и/или предходната образователно-квалификационна степен.

(3) За студентите първа година на обучение успехът по ал. 2 се формира от оценките, ползвани при образуването на бала, с който са приети.

(4) Студенти и докторанти в неравностойно социално положение – с трайни увреждания, без двама родители, както и отглеждани до пълнолетието си в домове за отглеждане и възпитание на деца, лишиeni от родителска грижа, имат право на отпускане на заем с държавна финансова подкрепа при по-благоприятни условия, определени с наредбата по чл. 18.

Глава втора

ОРГАНИ НА КРЕДИТИРАНЕТО НА СТУДЕНТИ И ДОКТОРАНТИ

Чл. 5. Министърът на образованието и науката провежда държавната политика за кредитирането на студенти и докторанти в сътрудничество с държавните висши училища, научните организации, студентските съвети и търговските банки.

Чл. 6. Министърът на образованието и науката:

1. утвърждава, координира и контролира изпълнението на годишната програма за кредитиране на студенти и докторанти;

2. организира и контролира разпределянето по висши училища и научни организации на държавната финансова подкрепа по чл. 3, ал. 1, т. 1 и преразпределя неусвоената й част;

3. утвърждава образци на документите, необходими за получаване на заем;

4. организира поддържането на регистър за отпуснатите заеми на основата на информация, получена от търговските банки, висшите училища и научните организации;

5. взема решение за погасяване на заемите или на част от тях при настъпване на условията, предвидени в този закон.

Чл. 7. (1) Към министъра на образованието и науката се създава Съвет за кредитиране на студенти и докторанти.

(2) Съветът за кредитиране на студенти и докторанти подпомага министъра на образованието и науката при провеждането на държавната политика за кредитиране на студенти и докторанти.

Чл. 8. (1) Съветът за кредитиране на студенти и докторанти се състои от председател, двама представители на Министерството на образованието и науката и по един представител на Министерството на финансите, на Съвета на ректорите и на Националното представителство на студентските съвети.

(2) Председател на Съвета за кредитиране на студенти и докторанти е заместник-министр на образованието и науката.

(3) Министърът на образованието и науката определя със заповед членовете на Съвета за кредитиране на студенти и докторанти по предложение на органите, които те представляват.

(4) За участието в работата на Съвета за кредитиране на студенти и докторанти на председателя и на неговите членове не се дължи възнаграждение.

(5) Членовете на Съвета за кредитиране на студенти и докторанти се освобождават от министъра на образованието и науката при условия и по ред, определени с правилника по чл. 10.

Чл. 9. Съветът за кредитиране на студенти и докторанти:

1. обсъжда годишната програма за кредитиране на студенти и докторанти и дава предложения по нея;

2. обсъжда и дава становище по предложението за разпределение на държавната финансова подкрепа по чл. 3, ал. 1, т. 1 по висши училища и научни организации и за преразпределение на неусвоената й част;

3. дава предложения за предоставяне на държавната финансова подкрепа по чл. 3, ал. 1, т. 3;

4. представя на министъра на образованието и науката доклад за изпълнението на годишната програма за кредитиране на студенти и докторанти.

Чл. 10. Министърът на образованието и науката издава правилник за организацията и дейността на Съвета за кредитиране на студенти и докторанти.

Чл. 11. (1) Висшите училища и научните организации извършват административно и информационно обслужване на студентите и докторантите при осъществяване на правата им по този закон.

(2) Висшите училища и научните организации предоставят на Министерството на образованието и науката информация за:

1. броя на студентите и докторантите, кандидатстващи за заеми по този закон;

2. броя на класираните студенти и докторанти;

3. броя на некласираните студенти и докторанти, отговарящи на условията за получаване на заеми.

Глава трета

ОТПУСКАНЕ НА ЗАЕМИ С ДЪРЖАВНА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА

Раздел I

Отпускане на заеми с държавна финансова подкрепа на студенти и докторанти

Чл. 12. (1) Заемите, за които се предоставя държавна финансова подкрепа, се отпускат и обслужват от търговски банки, склучили договор при общи условия с министъра на образованието и науката.

(2) Общите условия по ал. 1 включват:

1. условията за отпускане, обслужване и погасяване на заемите;
2. стойностите на основните параметри на заемите.

(3) Основните параметри по ал. 2, т. 2 включват: размера на заемите, сроковете за тяхното усвояване и погасяване, както и лихвения им процент.

(4) Проектът на договор по ал. 1 се съгласува с министъра на финансите.

(5) Поканата за склучване на договор по ал. 1 се обнародва в “Държавен вестник”.

Чл. 13. Преди срока за подаване на документите за кандидатстване за заеми с държавна финансова подкрепа висшите училища и научните организации обявяват обслуживащите банки с предлаганите от тях кредитни условия.

Чл. 14. (1) Всеки студент и докторант, класиран за отпускане на заем с държавна финансова подкрепа, избира по собствено желание и съобразно своя интерес една от обслуживащите банки, като представя полученото удостоверение по чл. 17, ал. 1.

(2) Заемите с държавна финансова подкрепа се отпускат за срок не по-дълъг от редовната продължителност на обучението според учебния план на съответната специалност от образователно-квалификационната степен или от образователната и научната степен на висшето образование.

(3) Студентът има право на гратисен период по заема с държавна финансова подкрепа от момента на склучването на договора със съответната търговска банка до 6 месеца от първата дата за провеждане на последния държавен изпит или защита на дипломна работа съгласно учебния план и графика на учебния процес за съответната специалност и образователно-квалификационна степен.

(4) Докторантът има право на гратисен период по заема с държавна финансова подкрепа от момента на склучването на договора със съответната търговска банка до 6 месеца след датата, на която изтича определеният срок на докторантурата.

(5) По предложение на студента и докторанта банката може да определи по-къс, а при наличието на обективни причини - и по-дълъг гратисен период.

Чл. 15. Частта от заема с държавна финансова подкрепа, предназначена за покриване на таксите за обучение, се превежда по сметка на висшето училище или научната организация, в които се обучава студентът или докторантът.

Раздел II

Получаване на заем с държавна финансова подкрепа

Чл. 16. (1) Студентите и докторантите придобиват право на заем с държавна финансова подкрепа за съответната учебна година чрез класиране във

висшето училище, съответно в научната организация, в които се обучават. Класирането се извършва в рамките на предоставената им финансова квота за държавна финансова подкрепа.

(2) Критериите за класирането по ал. 1 се определят от висшето училище съгласувано със студентския съвет или от научната организация, в които се обучават студентите и докторантите.

(3) Критериите за класирането по ал. 1 задължително съдържат показател "месечен доход на член от семейството на студента или докторанта за предходните 6 месеца".

(4) Класирането по ал. 1 се извършва от комисия, определена със заповед на ректора, съответно на ръководителя на научната организация. Най-малко половината от състава на комисията на висшето училище са студенти, предложени от студентския съвет.

(5) Видът на документите за кандидатстване и срокът за подаването им се утвърждават от ректора на съответното висше училище съгласувано със студентския съвет, съответно от ръководителя на научната организация.

(6) Висшите училища и научните организации обявяват класирането по ал. 1.

Чл. 17. **(1)** Класираните студенти и докторанти получават удостоверение от висшето училище, съответно от научната организация.

(2) В удостоверието по ал. 1 за студентите се посочват личните им данни, специалността, образователно-квалификационната степен, годината на обучение, срокът за полагане на последния държавен изпит или за защита на дипломна работа съгласно учебния план и графика на учебния процес за съответната специалност, годишният размер на държавната финансова подкрепа и годишният размер на предпочтения заем.

(3) В удостоверието по ал. 1 за докторантите се посочват личните им данни, специалността, образователната и научната степен, годината на обучение, срокът на докторантурата, годишният размер на държавната финансова подкрепа и годишният размер на предпочтения заем.

(4) Издаваните удостоверения от висшите училища и от научните организации се подписват от ректора, съответно от ръководителя на научната организация или от упълномощено от тях длъжностно лице, и се регистрират по години в специален регистър.

Чл. 18. Държавната финансова подкрепа по чл. 3, ал. 1, т. 1 за конкретните заеми се определя в зависимост от техния размер при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет.

Чл. 19. Държавната финансова подкрепа по чл. 3, ал. 1, т. 2 се осъществява при условия и по ред, определени в наредбата по чл. 18.

Глава четвърта

ПОГАСЯВАНЕ НА ЗАЕМИ С ДЪРЖАВНА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА

Чл. 20. (1) Неизплатената част от заем с държавна финансова подкрепа може да се погаси частично при настъпило трайно увреждане на студента или докторанта с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност.

(2) Неизплатената част от заем с държавна финансова подкрепа се погасява частично при настъпило трайно увреждане на студента или докторанта със 70 и над 70 на сто намалена работоспособност.

(3) Неизплатената част от заем с държавна финансова подкрепа се погасява изцяло при настъпило трайно увреждане с 90 и над 90 на сто намалена работоспособност и при смърт на студента или докторанта.

(4) Трайното увреждане по ал. 1, 2 и 3 следва да е настъпило след сключването на договора за заем.

(5) Частичното погасяване на неизплатена част от заем с държавна финансова подкрепа се извършва при условия и по ред, определени с наредбата по чл. 18.

(6) Решенията за погасяване се вземат от министъра на образованието и науката по предложение на Съвета за кредитиране на студенти и докторанти.

Чл. 21. Сумите за цялостно и частично погасяване на заем с държавна финансова подкрепа се изплащат на обслужващите банки от Министерството на образованието и науката.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

Параграф единствен. В срок 6 месеца от влизането в сила на закона Министерският съвет приема наредбата по чл. 18.

Законът е приет от XXXIX Народно събрание на 2005 г.
и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Огнян Герджиков)

М О Т И В И

към проекта на Закон за кредитиране на студенти и докторантни

В съвременния свят на динамична технологична промяна, изострена професионална конкуренция и глобализация на познанието задължение на всяко демократично общество е да осигури на всеки гражданин достъп до висше образование, равни шансове и равни възможности за образователно и професионално развитие. В чл. 53, ал. 6 от Конституцията на Република България е предвидено „държавата да наследчава образованието, като създава и финансира училища, подпомага способните ученици и студенти, създава условия за професионално обучение и квалификация”.

Наред със стипендииите и другите форми на финансова подкрепа на студентите и докторантите е необходимо да се въведе и подпомагане при кредитирането. Ефектите от прилагането на този финансов инструмент са разностранни:

Първо. По-справедливо и рационално разпределение на финансовите тежести на висшето образование между държавата и домакинствата. Ако разходите за висше образование според съвременните теории за човешкия капитал се приемат за инвестиции, те се възвръщат с най-висока доходност на притежателите на този капитал. Следователно заем, ползван при условията и по реда на този закон, представлява инвестиция в „себе си”, в собственото си професионално изграждане чрез прехвърляне на доход, съответно потребление, днес за сметка на бъдеща заетост утре.

Второ. Повишаване качеството на висшето образование. Кредитирането е ефикасен инструмент за стимулиране на студентите и докторантите за придобиване на реални знания и умения. Съучасието на студентите и докторантите в разходите (образователни и потребителски) е натоварено с адекватни очаквания за възвръщаемост на инвестициите чрез по-високодоходна професионална реализация. Ето защо интересът от придобиване на диплома, на ценз ще се пренасочва към придобиване на актуални и релевантни на бизнеса знания и умения. Може да се очаква, че подобна промяна в мотивацията ще оказва силен натиск върху висшите училища и научните организации за подобряване качеството на висшето образование.

Трето. Допълнителен източник на финансов ресурс и нарастване на частните инвестиции във висшето образование. Обсъждането на този проблем се избягва, дори се отхвърля с аргумента, че ежегодните държавни такси, които заплащат студентите и докторантите у нас (сътнесени към средното равнище на доходите), са дори високи в сравнение със страните от Европейския съюз. Но според проведено целево социологическо проучване актуалните равнища на студентските и докторантските такси не създават непреодолими финансови затруднения за студентите и докторантите. Студентското мнение отрежда четвърто място на таксите като финансов проблем на домакинствата. Следователно равнището на тези такси не е бариера за равния достъп до висше образование поне на сегашния етап. Същевременно висшето образование изпитва остри финансови дефицити, които, както разкриват анализите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и на други развити страни, не могат да бъдат покрити само чрез нарастване на публичните

финансови средства. В бъдеще, при нарастване на доходите на населението и евентуалното повишаване на студентското участие в издръжката за обучение, заемите за студенти и докторанти ще бъдат от важно значение за посрещане на нарастващите образователни разходи на домакинствата и за осигуряване на равен достъп до висше образование.

Четвърто. Кредитирането, подкрепяно финансово от държавата, е израз на нейната социална политика към най-активната и най-мотивираната част от младите хора на България. В почти всички страни на Европейския съюз, в Съединените американски щати, в редица страни от Азия и другите континенти съществува практика на студентско кредитиране под формата на целеви системи или политики. С тях не се премахват стипендийте, а практически се въвеждат две нива на държавна подкрепа: директна финансова безвъзмездна помощ (grant) и целеви (средносрочен или дългосрочен) заем. Предлаганата и у нас система на кредитиране не се развива на мястото или за сметка на стипендийте, а като допълнителна възможност за преодоляване на финансовите бариери за придобиване на висше образование.

Кредитирането на студенти и докторанти се въвежда като елемент от системата за финансиране на висшето образование. В началния етап кредитирането на студенти и докторанти по-скоро ще бъде социално ориентирано, като перспективата е да се развива неговият инвестиционен аспект.

Сега, когато висшето образование се превръща във високотехнологичен отрасъл за формиране на един от най-високостойностните ресурси – човешкият ресурс, неговото развитие в бъдеще ще се осъществява с ясна концепция за стимулиране и насочване на публичните и частните инвестиции там, където социалният и икономическият ефект е оправдано най-голям.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Симеон Сакскобургготски)

